

ODTÜLÜ

ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

ISSN: 1309 - 2626

Spor Nasıl Spor Oldu?

Oyunların, statların, seyircilerin anatomisi

Sporun, Latince disportare'den yani boş zaman işinden skor ve rekor rakamlarına ulaşma serüveni...

Sevgili ODTÜ'lüler ve ODTÜ Dostları,

2014, ODTÜLÜ dergisi için yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Bu yılın ilk sayısı ile birlikte hem yüzümüzü hem içeriğimizi yeniledik. Ayrıca bundan böyle yılda 4 sayı ile karşınızda olacağız.

Bu dönüşümü geçirirken, birkaç kritik nokta belirlemiştik:

Dünyanın en saygın 60 üniversitesinden biri olmasının yanı sıra sayılı tasarım okullarından arasında yer alan ODTÜ'nün dergisini özel olarak tasarlamalıydık.

Türkiye'nin entelektüel birikiminin oluşmasına öncülük eden bir üniversitenin dergisi olarak içeriğimizi elden geçirmeli, ele aldığımız her konuya, tıpkı üniversitemizin geleneğinde olduğu gibi 360 derecelik bir bakış açısıyla yaklaşmalı, "yeni bir söz" üretebilmeliydik.

Tıpkı ODTÜ gibi, ODTÜLÜ de bir çekim merkezi olmalı, farklı alanlarda söz üretenleri de bir araya getirmeliydi. Bu bakış açısıyla, her sayımızın, dosya konusu bağlamında bir "meselesi" olmalıydı.

İşte bu noktadan çıkarak hazırladığımız ilk sayımızı elinizde tutuyorsunuz. Bu sayıda dosya konumuz "Spor", anahtar sorumuz ise "Spor nasıl spor oldu?" ODTÜLÜ, üniversiteden haberlerin yanı sıra işte bu sorunun etrafına örülen, farklı kalemlerin sıra dışı bakış açılarını bir araya getiriyor ve okuyucularını spor üzerine düşünmeye davet ediyor.

Başta değerli hocamız Prof. Dr. Bilgehan Ögel olmak üzere ODTÜLÜ Dergisi'ne daha önce emeği geçmiş herkese teşekkür ediyor, bir sonraki sayımızda, bambaşka bir mesele üzerine yine birlikte düşünmeyi diliyoruz...

Doç. Dr. Barış Sürücü

İÇİNDEKİLER

02 ODTÜ'DEN HABERLER

14 DOSYA: SPOR NASIL SPOR OLDU?

Tanıl Bora

20 STADYUM MİMARİSİ VE SOSYOLOJİK YANSIMASI

Dr. Adnan Aksu

24 OYUN AŞKINA

İsmail Başöz, Turgut Yüksel

28 TÜRKİYE'NİN GÖNÜLSÜZ SEVDASI: SPOR

Mehmet Ali Çalışkan, Pınar Altun

34 KUSURSUZ İNSAN TAHAYYÜLÜ

Dr. Adnan Akçay

36 SPORDA BAŞARI VE DOPİNG

Mesut Nalçakan

40 YENİ SPORUN YENİ SPORCULARI

Yrd. Doç. Dr. Psikolog Ozanser Uğurlu

42 SPOR EKONOMİSİ

Yrd. Doç. Dr. Bülent Anıl

46 BÖYLE BİR SEVMEK GÖRÜLMEMİŞTİR

Kıvanç Koçak

48 FUTBOL AVRUPA'NIN ORTAK DİLİ OLABİLİR Mİ?

Röportaj

52 ÇETİN YILMAZ

Röportaj

56 SPOR MU DEĞİL Mİ?

Utku Gökerküçük, Volkan Ağır

58 EVEREST'E İLK TIRMANIŞ

ODTÜ Dağcılık ve Kış Sporları Kolu (DKSK)

60 GÖKYÜZÜNDE SÜZÜLMEK

ODTÜ Yamaç Paraşütü Topluluğu

62 ODTÜ REKORLARI VE SPOR KULÜPLERİ

68 ERDEMLİ'DEN HABERLER

70 KUZEY KIBRIS KAMPUSU

Orta Doğu Teknik
Üniversitesi Mezunlarla
İletişim Dergisi

Ocak - Şubat - Mart 2014
Sayı 51

ISSN: 1309 - 2626

"ODTÜLÜ Dergisi, ODTÜ
Kariyer Planlama Merkezi'nin
mail desteği ile yılda dört
kez yayımlanmaktadır."

Yazışma Adresi
Mezunlarla İletişim
Müdürlüğü
ODTÜ Rektörlük 1.Kat
06800 Ankara

Tel: (0312) 210 71 07
Fax: (0312) 210 13 58
mezun@metu.edu.tr
www.mezun.metu.edu.tr

ODTÜ Adına Sahibi
Prof. Dr. Ahmet Acar

Yazı İşleri Müdürü
Doç. Dr. Barış Sürücü

Yayın Kurulu
Doç. Dr. Barış Sürücü
Damla Özlüer (Myra)
Nokta Çelik
Rauf Kösemen (Myra)

Katkıda Bulunanlar
Dr. Aydın Tiryaki
Gökhan Tan
Haluk Mesci
E. Neşe Öztürk
Serpil Savaş
Sinan Kadife

Ufuk Batum
Z. Emir Özer

Koordinasyon
Nokta Çelik

Reklam Sorumlusu
Z. Emir Özer

Yapım
MYRA
www.myra.com.tr

Editör
Turgut Yüksel
Damla Özlüer

Tasarım Danışmanı
Rauf Kösemen

Yayın Tasarımı
Çağlar Atalay

Sayfa Uygulama
Serhan Baykara

Yardımcı Proje
Sorumlusu
Burcu Tunakan

Röportaj Fotoğrafları
Bingül Özcan

Deşifre
Resul Ayaz

Baskı
İmak Ofset

www.imakofset.com.tr

> Günümüzde spor, toplumların gelişmesinde giderek artan bir önem taşıyor. Bu artış içinde sporun eylem olarak içerdiği anlam da çeşitlilikler gösteriyor.

Stadyum Mimarisi ve Sosyolojik Yansıması

 Yazı

DR. ADNAN AKSU

G.Ü. Mimarlık Fakültesi

Mimar

Dr. Adnan Aksu, en popüler eylemlerimizden olan sporu ve onun etkinlik olarak mekanını oluşturan stadyumları, yaygın kabuller üzerinden sorular sorarak ODTÜLÜ okuyucuları için değerlendirdi.

Spor Yararlı mıdır?

Beden kültürel bir eylem olarak spor, her kültürde saygın bir algıya sahiptir. Bu algı, bireyleri cezbeder ve eylem olarak spor gündelik hayatın vazgeçilmezleri arasında önemli bir yer tutar. Buna rağmen, etkinlik bağlamında değerlendirildiğinde, çok değişken ve çelişkili

içeriklerle kuşatılmış bir olguya dönüşür. Etkinlik olarak spor bireysel yapısından uzaklaşarak toplumsal bir içerik kazanır ve her toplumsal olguda var olan çelişkileri bünyesinde barındırır. Giderek eylemin doğasından uzaklaşan, biraz da tanımlanması güç bir anlam kaymasıyla karşı karşıyayız. Antik Yunan döneminde barışın ve kardeşliğin tesis edilmesi için düzenlenen ilk etkinlikler,

artan oranlarla, politik ve sermaye gruplarının tekeline doğru kayıyor. Bu kayma, beden kültürel eylemi gösteri etkinliğine dönüştürüyor ve seyirlik bir etkinliğin içeriğindeki değişimlerin tüm göstergelerini sunuyor. Spor etkinlikleri artık tamamen gösteri içerikli ele alınıyor ve boş zaman etkinliğinden, oynayan ve organize eden için iş, izleyen için ise eğlencelik

bir tüketim gösterisine dönüşüyor. Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde karşılaşılan, kültürün özgüvenini kaybettiği konumlarda, hızla başka araçların devreye girdiği. Kültür üretmeyen topluluk kendini kanıtlamak için aşırı gayret içinde göstergelere tutunuyor. Spor da bunun önemli bir ayağı olarak rol alıyor. “Herkes için spor” yaklaşımının modası geçeli çok oldu. Şimdi “gösterge olarak spor” zamanı; spor ve boş zaman arasındaki sınıır, giderek bulanık bir şekil almaya başladı.

Stadyumlar Niçin İnşa Edilir?

Sporun doğasından uzaklaşan anlam kayması, etkinliğin sahnesi olan mekanlarda da kaçınılmaz olarak kendisini

gösteriyor. Stadyumlar da bu anlayışın sahneleri olarak sporu, -özellikle de son dönemlerde sadece futbolu temsil eden göstergelerle kuşatılmış durumda.

Buna rağmen, geniş bir zaman dilimi ve perspektiften bakıldığında, farklı gruptan insanların, çeşitlenen amaçlar için değişik zamanlarda bir araya geldikleri kamusal alanlar olarak değerlendirilebilir.

Kalabalıkların toplanma alanı olan stadyumlar, paylaşım, ortak duygu edinme, haberdar olma ve dayanışma ortamları sağlıyor. Bu ortamlar, kalabalıklara ortak davranış ve tavır alma yetisi kazandırarak sosyal bir kimlik çatısı altında bir araya gelebilme olanağı sunuyor. Etkinlik olarak spor, kitleler arasında dinsel bağların benzerini kuruyor, böylelikle stadyumlara mabet yakıştırması rahatlıkla yapılabilir. Büyüklükleri ve biçimleriyle de kentsel peyzajda önemli bir odak oluşturuyorlar. Aslında stadyumlar, ilk yapıldıkları günden beri, kamusal alanlar olarak işlev görmüş, kentlerde yer almış ve kentselleşme ile birlikte var olarak dönüşmüştür.

Stadyumların soyağacına baktığımızda; farklı dönemlerde değişen işlevler yüklediklerini görebiliyoruz. Dönüşümü gündelik yaşam pratikleri bağlamında değerlendirdiğimizde beş ayrı döneme ayırabiliriz. Bu

ayrım dünya sosyal ve siyasi tarihindeki dönüşümlerle örtüşmektedir. Başka bir deyişle; uygarlıklar tarihindeki sosyokültürel, sosyoekonomik ve siyasal değişimleri stadyumlar üzerinden okuyabiliriz.

“Herkes için spor” yaklaşımının modası geçti. Şimdi “gösterge olarak spor” zamanı.

Antik Yunan Dönemi: İlk yapılan stadyumlar, sporla birlikte festival niteliğindeki kültürel oyunlara ev sahipliği yaptılar. Bu dönemden başlayarak daima politik arenalar olmuş, savaşı önlemek için barışçıl oyunların ve gösterilerin organize edildiği olimpiyatlara mekan oluşturmuştur.

Roma Dönemi : Günümüzdeki kullanımlara en yakın örnekler bu dönemde inşa edilmeye başlandı. İktidar erkinin ifade aracı olarak gösteri mekanlarına dönüştü; görkem ve anıtsallık, gücün simgeselleştirilmesinde kullanıldı.

Orta Çağ: Kilisenin etkisiyle stadyumlardaki gösterilerin son bulduğu, kamusal alanların ve kent merkezlerinin kilise etrafında örgütlendiği bu dönemde, stadyum yerine gösteri ve eğlenceler meydanlarda ve kilise önlerinde gerçekleştiriliyordu.

Not: Tüm fotoğraflar <http://www.businessinsider.com/most-stunning-european-soccer-stadiums-photos-2013-8?op=1> den 24.02.2014'te alınmıştır.

Endüstri Devrimi ve Modern

Dönem: Stadyumlar futbol müsabakalarına giderek daha çok sahne olmaya başladı. İdeolojik içerik artarken, otoriter yönetimler de sporu insanları yönlendirmek için kullandılar. Kitlelerin afyonu kabul edilen futbol maçlarına sahne olan stadyumlar, ulusal bayramların görkemli kutlamalarıyla da ulus devletlerin ulusal kimliğinin sahnelendiği alanlar oldu. Bugün dahi yeni kurulan veya bağımsızlığını kazanan devletlerin ilk inşa ettiği yapılar arasında, stadyumlar ilk sırada yer alıyor.

21. Yüzyıl: Dijital çağ olarak da tanımlanan 21. yüzyıl, stadyumların sivilleşmeye başladığı bir süreçtir. Her alanda olduğu gibi stadyum mimarisinde de teknolojidenden alınan cesaretle sınırlar zorlanır. Yeni teknoloji sadece geleneksel spor alanlarındaki olmayan şeyleri ilave etmekle kaldı, yapının şekillenmesinde de etkin rol oynadı. Özellikle hareket ettirebilen çatı

↳ Üstte sağda
Bükreş Arena,
Romanya. Altta
Donetsk, Ukrayna.

ve portatif oyun alanlarının da oluşması ile konfor koşulları artırılarak, gösteri alanlarının kullanım çeşitlenmesine olanak sağlandı. İnternet ve Tv yayınlarının yaygınlaşması etki alanını genişletti.

Tarihin her döneminde olduğu gibi günümüzde de stadyumlar uluslararası kimliğiyle ülkeler arası ve ülke içi politikanın en önemli aracı oldu.

Stadyumlar Gerçekten Kamusal Alanlar mıdır?

Günümüzde yüklendiği anlam, işlev ve uygulamalara bakıldığında, stadyumlar bağlamında kurgulanan sorunlu bir yapısal görünüm ortaya çıkar. Kenti işgal etmeyi hedefleyen politik uygulamaların aracı olarak kullanılıyor olmasının yanında, arzulanan kamusal kimliğiyle de bir türlü örtüşemez durumda. Kamusal alan pratiklerinin tersine, kamunun serbest kullanımına olanak veremiyorlar. Bu kapalılık, sadece etkinliklere bilet olarak giriliyor olmasından kaynaklanıyor. Çoğu uygulamada, sadece 15 günde bir, futbol maçları için kullanımla sınırlandırılmış olması, günün değişken saatlerinde kalabalıkların bir araya geldiği ortamlar yaratmasına olanak tanımaz. Stadyumlar belki de en yoğun, Antik Yunan Dönemi'nde kentsel ve kamusal yaşamın odağı olmuştur.

Oysa yarattığı fırsatlar açısından, alternatif kamusal alanlar tasarlamayı hedefleyen mimarlık ve mimarlar için şans olarak görülebilir. Öncelikle, stadyumlar program verileriyle çeşitlenebilen kamusal kullanım senaryoları kurgulamaya olanak sağlıyorlar. Ayrıca biçimsel büyüklükleriyle de kentsel imge, estetik değerler ve yapı teknolojisi üzerinden yaratıcı tasarım olanakları sunuyorlar. İşlevsel olmak gibi temel görevlerinin yanı sıra, anlamlarla yüklenmiş biçimleri ile de simgesel bir öneme sahiptirler. Dönemsel geçişlerdeki işlev ve simgesel değişim, biçimsel farklılaşmayı da beraberinde getirmiştir. Bu farklılaşma sosyal yapıya uygun olarak plan düzleminde ve yüzeylerde belirgin bir dönüşüm yaşamıştır.

Stadyumlar, kentsel planlamalarda, sosyal ve fiziki bütünleşmenin yeni elemanları olarak değerlendirilebilir; kentin rutin gündelik hayat pratikleri içinde ve bu pratiklerin merkezinde konumlandırılma potansiyeli taşırlar. Bu özellik,

doğal olarak, gündelik yaşam pratiklerini yönlendirmek isteyen politik ve sermaye gruplarının da iştahını kabartır.

Her şeye rağmen, kamusalılık bağlamında stadyumların sosyal ortamlar yaratan, açık ve kapalı alanlarıyla kentsel peyzajın jeneratörü kılınma olasılıklarının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede mimari değer üretilip üretilmemesini de gündeme taşıyarak tartışmak, mimarlık disiplini içindeki aktörlerin sorumluluğudur. Aslında tüm dünyada, tek bina ölçeğinde iyi mimari örnekler tasarlanıyor. Harcanan kamusal kaynaklar ve kentte işgal ettiği yer göze alındığında, her zaman ve koşulda, kamuya açık alanların yaratılması zorunludur.

Stadyumlar, sosyalleşmenin en etkin aracı olan serbest zaman etkinliklerine sahne olarak, gündelik yaşamın sürdürülebilmesinin zeminini oluşturma potansiyeline sahiptirler. Kamusal yapılar olarak kentin odağı olabilmeleri için, gündelik yaşam pratiklerinin içine katılmalarının önü açılmalıdır. Çok işlevlilik ve ulaşılabilirlik bunun en temel belirleyicileridir. Münih Olimpiyat Stadyumu, tasarım kararları, park içindeki yerleşimi ve biçimsel diliyle bunun en iyi örneğidir.

Stadyumlar uluslararası kimliğiyle ülkeler arası ve ülke içi politikanın en önemli aracı olmuştur.

Bu yapı, kullanım ve görsel nitelikleriyle ve teknolojiyle modern stadyum mimarisinin nadir örneklerindedir.

Stadyumlar Kentsel Peyzajda Dönüştürücü Rol Oynayabilir mi?

Stadyumların, buldukları kentin en göze çarpan elemanlarından biri olduğu yadsınamaz. Artan bir şekilde kentin sosyal altyapısını oluşturan vazgeçilmez elemanlarından birisi olarak, o kentin boş zaman ve ticari gelişimi için odak teşkil ederler. Özellikle gelişmekte olan ve bağımsızlığını yeni kazanmış ülkelerin ilk yaptıkları kamusal yapılar olarak jeneratör görevi üstlenirler. Bağımsızlık törenleri ve kutlamalar buralarda yapılır.

Yakın zamana kadar kent merkezleri ve yoğun trafik sirkülasyonundan kurtulmak amacı ile daha

çok yerleşim birimleri dışında konumlanıyordu. Yeni eğilimler ise tekrar kent merkezlerinde veya yakın bölgelerdeki yerleşim alanları içinde konumlanması yönündedir. Özellikle yerleşik kentlerde gelecek için bir jeneratör, kentsel dönüşüm için de araç kılınıp kılınmayacağı verilecek politik kararların başarısına bağlıdır. Kullanım çeşitliliği ve sosyal çekim alanı yaratılabilmesi için evrensel kabullerden çok, yerel koşullar belirleyici rol oynar.

Kentlerin bugün en çok gereksinimi olan şey bir olanaklar duygusu, hayal gücü ve geniş kavramsal düşündür. Türkiye'de kentler hakkında kavramsal düşünüş ve önermeler yoksunluğu olduğu yadsınamaz. Önemli kamusal binaların mimari ortamda fazla yer bulmaması ve tartışlamaması yapısal bir problem olabilir. Stadyumlar da mimari tartışmaların içinde en azından alışveriş merkezleri kadar yer almalıdır.

^ Aviva Stadyumu, İrlanda.